

GALERIE VÝZNAMNÝCH CUKROVARNÍKŮ

Ing. Vilém Faber

GALLERY OF PROMINENT SUGAR EXPERTS: ING. VILÉM FABER

Vlastislav Smutný

Mezi průmyslovými podniky v Čechách a na Moravě měly cukrovary zvláštní historické postavení. To bylo dáno jednak jejich úlohou při rozvoji průmyslu v našich zemích v průběhu devatenáctého století, následně pak v těchto cukrovarech vyrostly generace odborníků, kteří šířili věhlas československého průmyslu po celém světě v průběhu století dvacátého. Pro kdysi důležitou cukrovarskou oblast, jakou bylo Chrudimsko, je nesporně jednou z významných osobností v tomto oboru inženýr Vilém Faber.

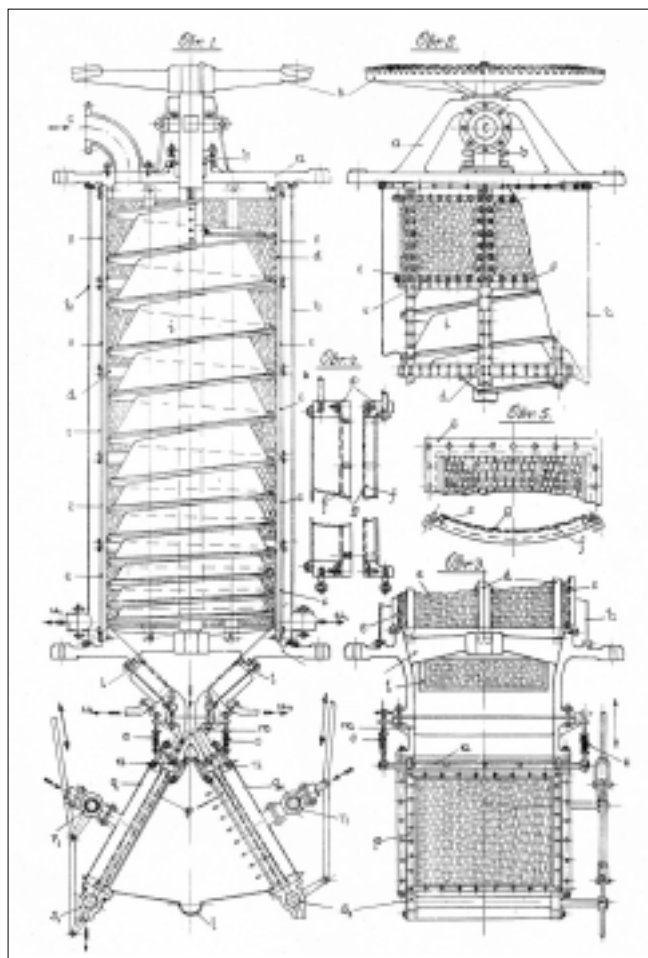
Vilém Faber se narodil 4. ledna 1895 jako jedno z devíti dětí v rodině nadlesního Wilhelma Fabera v Čučicích u jihomoravských Oslavan. Otec byl národnosti německé, jeho rodina měla původ v Porýní, odkud přišla do služeb knížat Kinských. Matka pocházela z českého prostředí, v rodině se běžně hovořilo českým i německým jazykem. Vilém měl sedm sester – Otýlii, Matyldu, Olgu, Marii, Helenu, Aloisii, Evžénii a mladšího bratra Štěpána. Po absolvování české jednotřídní obecné školy v Sudicích u Náměšti nad Oslavou vystudoval Vilém německou

reálku v Brně a tam, krom jiného, získal základy francouzštiny. Na konci července 1914 vypukla 1. světová válka a v roce 1915, konkrétně 15. března, se přihlásil dobrovolně k odvodu. Byl odveden a jako jednorocní dobrovolník zařazen do školy důstojníků v záloze u 81. pěšího pluku v Jihlavě. U stejného regimentu také tehdy začínal vojenskou kariéru budoucí armádní generál Ludvík Svoboda (též ročník 1895). Čteme-li dnes paměti generála Svobody, pochopíme, že Vilém Faber asi nepatřil k vojákům se sokolským slovanským uvědoměním jako poz-

Obr. 1. Důstojnický zástupce 81. Infanterieregimentu Vilém Faber

Obr. 2. Kalolis s vyslazovačem kalu pro cukrovarnictví – patent Viléma a Štěpána Faberů z roku 1929

dější prezident republiky. Ludvík Svoboda směřoval v červnu 1915 na východ (na ruskou frontu), zatímco Vilém Faber byl odvelen 28. června na nově otevřenou frontu italskou. Na tomto tzv. jihozápadním bojišti působil na sočské frontě v pohoří Doberdo do poloviny září 1915. Tehdy byl převelen na jihovýchodní bojiště neboli srbskou frontu. Po krátkém čase zde byl 16. 10. 1915 na Velikém Kameně těžce zraněn – utrpěl průstřel plic při přesunu mezi zápolím a frontou. Následná operace proběhla až v Brně v záložní nemocnici Červeného kříže č. 1 (v nemocnici U svaté Anny).

Léčení zranění trvalo celý rok a od 16. 11. 1916, potom již v nejnižší důstojnické hodnosti poručíka, konal Vilém Faber kancelářskou službu v Brně do konce roku 1917. Od ledna 1918 pak vedl výcvik u náhradního praporu. V květnu 1918 byl povýšen na nadporučíka a 21. 6. 1918 odjel již jako velitel roty opět na italské bojiště. Tam sloužil nejprve v týlu a od začátku září do 30. října, tedy do ukončení bojů, velel 1. polní setnině u Asiaga, západně od proslulé řeky Piavy. Následoval návrat a doléčení ve vojenské nemocnici v Jihlavě, přihláška do československé armády, uvolnění na studijní dovolenou 22. 2. 1919. Následoval opět nástup do armády, 17. 7. 1919, kdy byl povolán do bojů s Maďary na Slovensko. Působil v Komárně jako velitel augmentačního skladu 12. pěšího pluku. Definitivně byl z činné služby propuštěn 25. 9. 1919. Vilém Faber totiž od října 1919 začal studovat chemii v Brně na Německé vysoké škole technické. O rok později se k němu přidal mladší bratr Štěpán, narozený 9. 11. 1900, který si zvolil jako obor strojírenství. Vilém, jako voják vrátivší se z války, měl tehdy ve studiu určité úlevy. Studium dokončil v roce 1922 a nastoupil do cukrovaru Oldřicha Kinského v Rosicích u Brna. Tam působil pouze jednu kampaň (1922–1923). Poté přešel do cukrovaru Žleby, který tehdy provozovala akciová společnost Rolnické cukrovarny Hostačov a Žleby. V červnu 1927 se oženil s Annou Pírkovou (nar. 1904), dcerou Václava Pírka, správce na auerspergském zámku ve Žlebech. Anna, na svou dobu moderní žena, pracovala již před tím jako úřednice Pražské cukerní společnosti. Mladí manželé absolvovali svatební cestu na Jadran, do Bašky na ostrov Krk a zdálo se, že nic nestojí v cestě poklidnému životu v malém městečku. V roce 1929 byl ale provoz cukrovaru Žleby ukončen a ing. Faber jako technický adjunkt přišel o práci.

Nabízela se možnost přijetí v cukrovaru knížete Františka J. Auersperga ve Slatiňanech, ovšem až se uvolní nějaké odpovídající místo. Vilém Faber

Obr. 3. Cukrovar Wisington v Anglii na konci 20. let

se tedy rozhodl pro jiné řešení – odejde do světa. Na inzerát si sehnal místo v anglickém cukrovaru Wisington a během šesti týdnů před odjezdem se naučil základy angličtiny.

Tento cukrovar se nachází v hrabství Norfolk, cca 120 km severně od Londýna. Byl vybudován v roce 1925 a v současnosti patří společnosti British Sugar. V tomto cukrovaru získala v roce 1926 většinou podíl česká firma Škoda. Plzeňská strojírna totiž cukrovar vyprojektovala a vybavila některým zařízením, mimo jiné pro úsek extrakce. Stavbu řídil a prvním ředitelem cukrovaru byl Čech – ing. Václav Zahradník. Vilém Faber byl tedy v Anglii zaměstnancem plzeňské Škodovky od 1. 9. 1929 do 29. 2. 1932, zastával funkci šéfa chemika a zároveň byl asistentem ředitele ing. Antonína Rejthárka. Škoda Plzeň ukončila své působení v cukrovaru Wisington v roce 1936. Vzhledem k tomu, že pracovní

Obr. 4. Z varny argentinského cukrovaru Cuyo v provincii San Juan

poměr byl sjednán na dobu určitou, hledal si v roce 1932 nové zaměstnání. V Československu vrcholila hospodářská krize, ale Vilém Faber věděl, že se svými znalostmi může vycestovat i do zámoří. Nakonec to byla opět Škoda, u níž získal místo – až v Jižní Americe. Konkrétně v Argentině, v cukrovaru Cuyo, působil následující cukrovarskou sezónu jako šéftechnik a zástupce technického ředitele. Tím technickým ředitelem byl inženýr Justino Janík. Cukrovar (který byl jakýmsi vyústěním snahy o zavedení pěstování cukrové řepy v Jižní Americe) byl ve velmi náročných podmínkách vybudován v provincii San Juan a byl také vyprojektován Škodou Plzeň. Plzeňská strojírna se silně angažovala i ve vedení provozu tohoto cukrovaru. Ten byl zprovozněn v kampani 1929 pod vedením ing. Hrušky a ing. Fr. Hanuše mladšího. Dále pracoval cukrovar v kampani 1931, ale s krajně neuspokojivým výsledkem. Situaci měla zachránit dvojice techniků, ing. J. Janík a ing. V. Faber, vyslaná do Argentiny v roce 1932. S velkými potížemi se jim podařilo připravit cukrovar k provozu. Bylo nutno shánět i dělníky. Dalším problémem byla velmi nekvalitní cukrovka, zanedbaná zemědělcí, kteří nebyli zvyklí pěstovat tuto plodinu. Rovněž nedostatek vody pro nutné zavlažování polí s cukrovkou byl negativním faktorem. Též také v silně zkorumpovaném prostředí (speciálně v provincii San Juan) a nestabilní politické situaci v celé tehdejší Argentině se záchranná mise víceméně nezdařila. Cukrovar Cuyo se přes veškerou snahu Škody Plzeň v další kampani nepodařilo udržet v provozu a byl po roce 1934 likvidován. Ing. Vilém Faber, jemuž se v Argentině jinak líbilo, si kromě španělštiny osvojil i znalost zpracování třtiny. Získané zkušenosti pak dokázal v dalších desetiletích zúročit. V roce 1933 se vrátil do vlasti, protože práce v Argentině nebyla dál dostatečnou zárukou existenční jistoty. Doma se Faberovým v říjnu 1932 narodil syn a po otci dostal jméno Vilém.

Možnost zaměstnání v cukrovaru ve Slatiňanech se však rýsovala až od roku 1935, a tak ještě na konci roku 1934 (od 31. 10. do 31. 12.) absolvoval Vilém Faber, jako vedoucí směny, rozběh nového cukrovaru v tureckém Turhalu (provincie Tokat v centrálním Turecku). Ředitelem cukrovaru zde tehdy byl ing. Eduard Gogela. Stavba cukrovaru „Turhal seker Fabrikasi“ byla jednou z největších investičních akcí mladé turecké republiky.

Obr. 5. Z cukrovaru Chrudim – zleva ing. Faber a ředitel Kučera

Obr. 6. Ing. Vilém Faber

Od 1. 4. 1935 Vilém Faber konečně nastoupil jako adjunkt do slatiňanského cukrovaru a v květnu se stěhoval s celou rodinou do zaměstnaneckého bytu, v nedaleké (dodnes stojící) vile. Před přesunem do Slatiňan se manželům Faberovým narodila dcera Olga. Od roku 1937 se pak ing. Faber stal technickým správcem cukrovaru, jehož ředitelem tehdy byl Bohumil Rohlík. Ještě v srpnu 1938 podává žádost Škodovým závodům na zaměstnání v indickém cukrovaru Birla. Nakonec ale, zřejmě s ohledem na podmínky smlouvy, rodinné okolnosti i na mezinárodní situaci, upouští od svého záměru.

Místo toho, v zářijové mobilizaci 1938, nastoupil činnou službu u velitelství II. sborové oblasti v Hradci Králové, v takzvané skupině válečného průmyslu. Je celkem málo známou skutečností, že armáda měla tehdy školené odborníky pro vojenskou průmyslovou dozorní službu. To, že inženýr Vilém Faber byl vyškolen již v roce 1934 pro tuto neobvyklou odbornost, dokládá ocenění jeho schopností vojenskou správou. V kvalifikačních listech můžeme též číst rubriku jazykové znalosti jmenovaného: česky, německy, anglicky – *dokonale*; francouzsky, španělsky – *dobře*. Co se týká vojenské hodnosti – od 1. 1. 1938 byl štábním kapitánem v záloze. Ing. Faber pocházel ze smíšeného česko-německého manželství a z oblasti na rozhraní českého a německého živlu. Tato skutečnost se měla v následujícím období druhé světové války projevit na osudech jeho i jeho sourozenců. Zatímco Vilém se hlásil k české národnosti, nevzdal se občanství československé republiky a nesympatizoval s německým nacionálně-socialistickým hnutím, nelze totéž říci o jeho sourozencích, žijících na Brněnsku a Třebíčsku. Tak se stalo, že Vilém Faber jako jediný zůstal v Československu

po roce 1945. Ostatní sourozenci byli buď po válce odsunuti, nebo se vystěhovali o vlastní vůli. To byl i případ bratra Štěpána, který pracoval v letech 1928–1931 jako konstruktér v oboru cukrovarenských zařízení ve Škodě Hradec Králové. Po roce 1945 odešel do Rakouska a následně pak do Švédska, kde završil pracovní kariéru jako konstruktér lodí v Göteborgu.

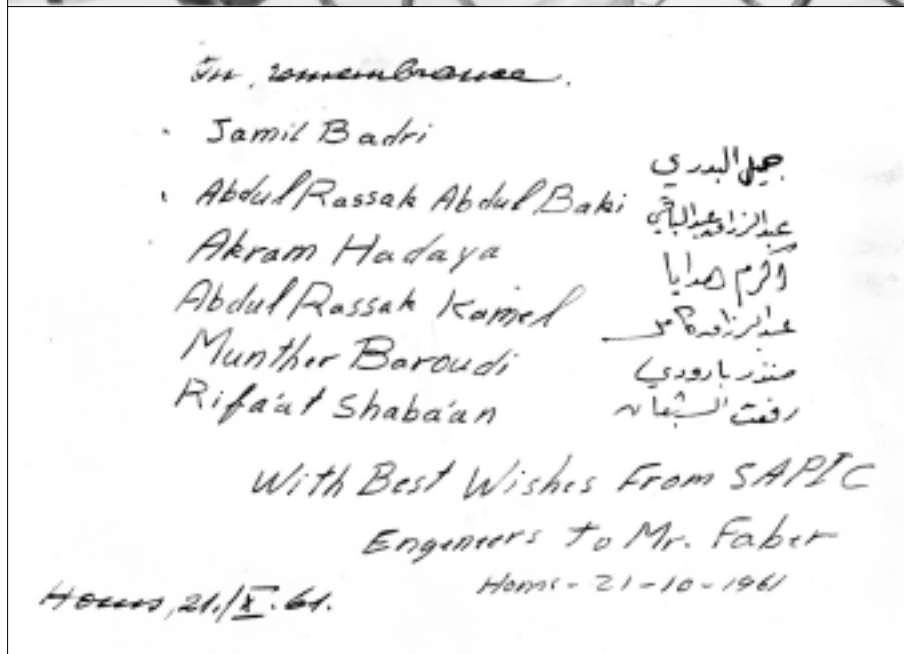
Nepříliš radostná doba válečná je pro ing. Fabera dobou stability v zaměstnání ve slatiňanském cukrovaru. V lednu 1945 se tu Faberovým narodila dcera Helena. Profesionální problémy přicházely postupně až po válce. Zatímco po roce 1945 byl v osvobozeném Československu Vilém Faber shledán státně i národně spolehlivým, po roce 1948 však již byly jeho třídní původ a dřívější práce překážkou tomu, aby mohl ve Slatiňanech nadále pracovat. Dostal na výběr: buď cukrovar-surovárna v nedaleké Chrudimi nebo cukrovar v Cerekvici nad Loučnou. S ohledem na děti studující v Chrudimi si vybral první možnost. Tento krok však, z hlediska odborného a stavovského, nelze hodnotit jako postup.

Od roku 1949 se tedy ing. Vilém Faber stal technickým správcem cukrovaru v Chrudimi, v jehož areálu byly ještě patrné následky náletu ze srpna 1944. Tehdejší ředitel tohoto cukrovaru ing. Jan Kučera byl velmi seriózní člověk, a tak rodina Faberových získala pěkný úřednický byt přímo v areálu závodu.

Revoluční poválečné změny proběhly a bylo zřejmé, že i pro Československo bude přínosem vývoz investičních celků, ke kterým patřilo také zařízení pro cukrovary. Zvláště, když odborníci z minulé doby byli stále k dispozici. Na své předválečné aktivity poměrně rychle navázal i podnik Škoda Plzeň. V roce 1946 uzavřel smlouvu a od roku 1949 do roku 1953 dodal zařízení pro cukrovar Homs v Sýrii.

V roce 1951 odjel ing. Vilém Faber uvádět tento cukrovar do provozu – již pro nově zřízený podnik zahraničního obchodu Technoexport. Přitom ale zůstal formálně zaměstnancem cukrovaru v Chrudimi. Tento závod však, zatímco V. Faber pracoval v Sýrii, přestal existovat. V Homsu strávil ing. Faber následujících deset let. Ve své vlasti se mezitím stal důchodcem, ale v Sýrii pracovat nepřestal. Cukrovar v Homsu, patřící společnosti SAPIC, neboli „Syrian Sugar Agricultural Products Industries Corporation“ se sídlem v hlavním městě Damašku, zpracovává jak řepu tak třtinovou surovinu. Celých deset let řídili tento závod ing. Jan Hartl jako ředitel a ing. Vilém Faber jako vedoucí technolog. Zkušenosti z této práce pak sdělili v publikaci „Refinace třtinové suroviny“, která vyšla v roce 1962 ve

Obr. 7. V Sýrii při rozloučení se spolupracovníky z cukrovaru Homs, 21. 10. 1961

Státním nakladatelství technické literatury v Praze. Brožura o 132 stránkách, doplněná množstvím obrázků a tabulek, se zevrubně zabývala z názvu plynoucím tématem a byla určena hlavně odborné veřejnosti. Z dobového hlediska pak měla význam pro naše rafinerie cukru – když se v roce 1962 začínal zpracovávat surový třtinový cukr z Kuby.

V šedesátých letech byl ing. Faber již v důchodovém věku. Přesto – s ohledem na velmi dobrou tělesnou i duševní kondici a pro neutuchající zájem o práci ve svém oboru – neuvažoval o odpočinku. Na výzvu ing. Břetislava Hojdema, prvního ředitele nového syrského cukrovaru v Adře, a žádost syrského zákazníka absolvoval ještě několik pracovních pobytů v různých syrských cukrovarech. Naposledy na Středním východě se zúčastnil záběhu nového cukrovaru El Ghab v syrském městě Jisser Al Shoghour nedaleko města Hamá. Čtyřiašedesátiletý Vilém Faber tam pracoval od dubna do října 1969.

Na počátku 70. let si Vilém Faber užíval důchodu ve své vilce, ležící tehdy na okraji Chrudimi. Jako vášnivý nimrod se občas účastnil honů v blízké zaječické honitbě. Vztah k myslivosti získal ve Slatiňanech, kde si jej poslední majitel auerspergského cukrovaru dr. Josef hrabě Trauttmansdorff oblíbil jako společníka na honech.

Nedaleko Chrudimi předala v roce 1970 polská firma Chemadex do provozu nový cukrovar v Hrochově Týnci. Následně byl tento cukrovar doplněn o kostkárnu. Zařízení dodala francouzská firma Chambon a Francouzi pochopitelně potřebovali tlumočníky. V Hrochově Týnci tehdy působil další spolupracovník ze Sýrie, ing. Bohumil Ptáčinský. Tak ing. Vilém Faber, který po více než čtyřiceti kampaních dokonale ovládal cukrovarský obor i francouzštinu, opět nastoupil do pracovního procesu. Následně pokračoval v práci i v cukrovaru Rimavská Sobota, kde působil asi dva měsíce.

Po dovršení osmdesátky v roce 1975 a smrti manželky o rok později již všechny pracovní aktivity ukončil a věnoval svůj čas vnučkám. Zemřel 8. března 1982, pohřben je ve Slatiňanech.

Ing. Vilém Faber byl všestranným člověkem. Kromě cukrovarnictví se zajímal i o další obory. Byl nimrodem a výborným střelcem. Na svých cestách do exotických zemí se věnoval také mineralogii, botanice a při pobytech v Sýrii i numismatice a sběru starověkých mincí.

Souhrn

Vilém Faber se narodil 4. 1. 1895. Po vojenské službě v rakousko-uherské armádě v době 1. sv. války a poté i v armádě československé vystudoval v roce 1922 chemii na Německé vysoké škole technické v Brně. Nastoupil do cukrovaru v Rosicích u Brna a po roce do cukrovaru Žleby. Po uzavření tohoto cukrovaru v roce 1929 pracoval do roku 1932 v cukrovaru Wisington v Anglii (patřícím tehdy firmě Škoda Plzeň), poté rok v Argentině, v cukrovaru Cuyo. V roce 1934 pomáhal při rozběhu cukrovaru v tureckém Turhalu. Po návratu do vlasti pracoval v cukrovaru ve Slatiňanech jako adjunkt a později technický správce. Jako důstojník čs. armády nastoupil při mobilizaci v roce 1938 do činné služby, v době okupace se vrátil do slatiňanského cukrovaru. Po komunistickém převratu v roce 1948 nemohl pro svůj třídní původ i dřívější práci dále ve Slatiňanech pracovat, nastoupil tedy do cukrovaru v Chrudimi. V roce 1951 odjel uvádět do provozu syrský cukrovar v Homsu, kde strávil následujících deset let jako vedoucí technolog. I po odchodu do důchodu dále pracoval, absolvoval ještě několik pobytů v různých syrských cukrovarech, naposledy v cukrovaru El Ghab ve městě Jisser A-Shoghour. Ve svých 75 letech ještě znovu nastoupil do práce jako tlumočník pro francouzskou firmu Chambon při výstavbě cuk-

rovaru v Hrochově Týnci. Kromě odborných znalostí cukrovarnického oboru byla ing. Vilému Farberovi pomoci velmi dobrá znalost cizích jazyků. Pocházel z česko-německého manželství, kromě obou řečí rodičů hovořil anglicky, francouzsky a španělsky. Pracovní aktivity definitivně ukončil ve svých osmdesáti letech, zemřel 8. 3. 1982.

Za to, že jsem mohl připomenout životní osudy ing. Viléma Fabera, děkuji především jeho dceři paní Heleně Babejové, která mi nezištně poskytla materiály z rodinného archivu.

Smutný V.: Gallery of prominent sugar experts: Ing. Vilém Faber

Ing. Vilém Faber was born on 4th January 1895. During the First World War, he served as a soldier: first in the Austro-Hungarian army and then in the Czechoslovakian one. In 1922 he graduated from the German technical university in Brno, after which he worked in a sugar factory in Rosice u Brna and then in another one in Žleby. After this sugar factory was closed in 1929, he worked in another one in Wisington in England (which was by then a property of Škoda Plzeň) till 1932. He spent another year in Argentina, in the sugar factory of Cuyo. In 1934 he was helping to establish a sugar factory in the Turkish city of Turhal. After he returned to his homeland he worked in a sugar factory in Slatiňany, first as an adjunct and then as a technical administrator. As a commissioned officer of the Czechoslovakian army he enrolled in the active military service; during the occupation he returned to the sugar factory of Slatiňany. After the communist subversion of 1948 he couldn't continue to work in Slatiňany because of his former social status; he thus worked in a sugar factory in Chrudim. In 1951 he went to Homs in Syria to help establishing another sugar factory. There he then spent ten years as a lead technologist. Even after his retirement he still worked, he spent some time in other Syrian sugar factories, the last of which was El Ghab in Jisser A-Shoghour. In his 75 years he worked as a translator for the french company Chambon during the process of building the sugar factory in Hrochův Týnec. Ing. Vilém Faber not only excelled in his technological knowledge, but also was a great speaker of foreign languages: he was born in a Czech-German family and besides these two languages he also spoke Spanish, English and French. He retired in 80 years of age and died on 8th March 1982.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Vlastislav Smutný, TMT spol. s r.o., Tovární 290, 537 01 Chrudim, Česká republika, e-mail: smutny.vlastislav@tmt.cz